

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Димитър Божидаров Богданов на тема:

„Метафизика на светлината в Ареопагитския корпус“

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” в професионално

направление 2.4. Религия и теология

по научна специалност *Християнска философия*

представено от проф. д-р Димо Кръстев Пенков, член на научното жури,

определено със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски”

№ РД 38 – 19/ 13.01.2025 г.

Кратки сведения за докторанта и процедурата

Димитър Божидаров Богданов е роден на 10.02.1976 г. Придобива висше икономическо образование със степен магистър в Стопанската академия „Д.А.Ценов“ в гр. Свищов през 2002 г. Пред 2017 г. придобива магистърска степен по философия във Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, а през следващата 2018 г. получава магистърска степен по богословие в Богословския факултет на СУ. През 2019 г. придобива и следдипломната квалификация „Учител по религия“ на същия факултет. Той е зачислен в редовна докторантура към катедрата по Систематическо богословие със Заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ № РД 20-240/29.01.2020 г. Отчислен е с право на защита със заповед № РД 20-556/12.03.2024 г.

Процедурата по настоящата защита е открита по предложение на Факултетния съвет на Богословски факултет (протокол № 5 от 19.12.2024 г.) със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски” № РД 38 – 19/ 13.01.2025 г. На своето първо заседание, проведено на 23.01.2025 г. научното жури потвърди, че обявената процедура е организирана при спазване на всички законови изисквания и разпоредби. След проведените разисквания за председател бе определен проф. д-р Димо Пенков. Научното жури единодушно определи за рецензенти проф. д.ф.н. Валентин Канавров (ЮЗУ) и доц. д-р Костадин Нушев (СУ), а становища да изготвят проф. д.ф.н. Нина Димитрова (БАН), проф. д-р Димо Пенков (СУ) и доц. д.б.н. Стоян Чиликов (ПУ). Като краен срок за представяне на рецензиите и становищата бе определена датата 10.04.2025 г., а като дата за откритото заседание на научното жури и публична защита – 25.04.2025 г. Всички процедурни срокове бяха спазени.

Тематичен обхват и структуриране на основните проблемни дялове

Представеният за публична защита дисертационен труд на Димитър Божидаров Богданов „Метафизика на светлината в Ареопагитския корпус“ е посветен на една изключително значима, но по същество неразработена у нас в такъв мащаб и с такава концептуална насоченост проблематика, тъй като в продължение на повече от петнадесет столетия съчиненията, които влизат в състава на Ареопагитския корпус, са ценен и основополагащ извор за християнското богословие, философия и църковно изкуство. В тези богословски съчинения се забелязва несъмнено влияние от страна на езическия неоплатонизъм, но е безспорно че в тях неоплатоническите понятия претърпяват съдържателна християнска трансформация.

Дисертацията е в обем от 329 страници. Текстът е организиран в предговор, списък на съкращенията, увод, три глави, заключение и библиография (изворова, коментарна и справочна), включваща 162 заглавия. Дисертацията е снабдена с много сериозен текстово-критичен апарат, който включва забележителните 1088 бележки под линия.

В предговора Димитър Богданов мотивира причините за своя избор на тема (с. 4). Уводът предлага обща характеристика на дисертационното съчинение, като в него се определят обекта, методите, целта и задачите на изследването (с. 9 – 19). Една от основните му цели е съсредоточена върху разкриването на синтеза между християнския светоглед и неоплатоническата метафизика в богословието на Псевдо-Дионисий Ареопагит. Коректно е посочено, че той усвоява някои постановки от неоплатонизма чисто терминологично, а не концептуално. С други думи, тук става въпрос за една творческа рецепция на някои неоплатонически постановки в духа на християнското учение и богословската традиция на Църквата. Предметът на дисертационното изследване е много ясно очертан: „светлината в нейния метафизически, духовен и познавателен аспект“ (с. 13). Посочени са, също така, работна хипотеза, която разкрива основните идеи в дисертационното изследване, както и научния инструментариум, посредством който ще бъдат изпълнени задачите и целите на дисертацията.

В увода Димитър Богданов обосновава и защитава актуалността на темата (с. 8), очертава съвременното състояние на изследванията по въпроса и посочва онези изследвания, които са основополагащи за неговия анализ (с. 20 – 31). Структурата на изследва-

нето е логически аргументирана и като цяло следва методологията, приета в богословската ни наука. Съвсем логично в тази уводна част са поместени общи сведения за Псевдо-Дионисий и Ареопагитския сборник (с. 31 – 44).

В първа глава (с. 45 – 119) докторантът разглежда неоплатоническия философски език и терминология, частично възприети за богословието на светлината в Ареопагитския корпус. Фокусът е поставен върху метафизичната триада „пребиваване – прошествие – обръщане“, с което се осъществява нейното трансформиране от езическа философия в християнско богословие на светлината.

Във втората глава (с. 120 – 239), която е и най-обемната, е анализирано християнското богословие на светлината в Ареопагитския сборник. Разкрива се метафизическата структура на неоплатоническото учение за светлината и нейното преосмисляне в духовен контекст, при представянето на нетварната светлина като Божествена енергия. Тук е направен детайлен анализ на богословието на светлината във връзка с първите два термина от метафизическата триада – „пребиваване в себе си“ и „прошествие“. Тук докторантът се старае да обоснове и докаже хипотезата си за „десубстанциализацията“ на Псевдо-Дионисий Ареопагит по отношение на тези термини.

Последната трета глава (с. 240 – 310) е изцяло фокусирана върху мистичния аспект на учението за светлината при възхождането към Бога, т.е. тук докторантът разглежда третия термин от метафизичната триада „обръщане“. В тази глава Д. Богданов очертава свръхрационалните аспекти, както и тяхното място в мистическото богословие при възхождането отвъд всяко слово в мистичния опит.

Към всяка от главите са направени съответните изводи. Трябва да се подчертае, че във втора и трета глава докторантът отбелязва недвусмислено, че при Псевдо-Дионисий Ареопагит символиката и метафизиката на светлината са много по-усложнени от неоплатоническата концепция и са интерпретирани изцяло в духа на Църковното предание и опитност. Заключение (с. 311 – 314) сумира в изчерпателна и прегледна степен резултатите от изследването.

Особено добро впечатление прави умението на докторанта да работи със специфичната богословска и философска терминология, за което заслужава адмирации и много висока оценка. Като цяло, представената от Димитър Богданов дисертация се отличава с издържан и прецизен език, с ясни формулировки в идеен и концептуален план.

Оформяне на автореферата

Авторефератът, в обем от 38 страници, адекватно и точно отразява най-съществените характеристики на дисертационния труд. Неговата структура и начин на представяне демонстрира уменията на Димитър Богданов да обобщи най-същественото от своето изследване и да изведе в три пункта основните приноси момента на дисертацията.

Самооценката му за научните приноси е напълно коректна и отразява вярно и адекватно постигнатите високи резултати.

Докторантът е представил и четири публикации по темата на дисертацията, съгласно изискванията. Всички те са публикувани в престижни научни издания и отразяват трайния интерес на Д. Богданов към изследваната тема.

Заключителна оценка

Като цяло, дисертационният труд отразява трайните научни интереси и търсения на докторант Димитър Божидаров Богданов, който е вложил много сили и енергия при разработването му. Трудът има своите научни достойнства и напълно отговаря на научните критерии и стандарти за самостоятелно и завършено изследване.

Дисертацията съдържа изискуемата по закон декларация за оригиналност и достоверност на текста. От своя страна декларирам, че не съм констатирал плагиатство и че нямам съвместни публикации с докторанта и не попадам в хипотезата „конфликт на интереси“. Съпътстващата документация е пълна, според изискванията на закона и другите нормативни документи, които уреждат процедурата по настоящата защита.

Като имам предвид приносните научни резултати на дисертацията и актуалността на разглежданата проблематика, убедено предлагам на уважаемите членове на научното жури да присъдят образователната и научна степен „ДОКТОР“ на Димитър Божидаров Богданов. За настоящата процедура заявявам, че ще гласувам с „ДА“.

31.03.2025 г.

София

.....

(проф. д-р Д. Пенков)